

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Maj - Juni

Nr 3-2008

Sveriges romer
demonstrarar för
sina bröder i Italien

Redaktören har ordet

Romer i Europa rasar mot Italien och deras sätt att behandla romerna i Ponticelli. De flesta av romerna som bodde i Ponticelli var från Rumänien, rumänska romer som lämnat sitt land för att finna något bättre. Den italienska regeringen måste ta till sig de integrationsprogram som hela Europa kan ta del av och som finansieras med EU-medel. De borde, liksom övriga Europa, sätta större press på Rumänien och andra länder som inte tar hand om sina nationella minoriteter.

I mars 2004 bjöd Romskt Kulturcentrum i Stockholm in rumänska regeringsrepresentanter för att få en lägesrapport om inför inträdet i EU. De bedyrade att de minsann skulle satsa på att bygga upp infrastrukturer för romernas integrationsprojekt genom de olika EU bidrag de erhållit ämnade för romerna. Cristian Jura, statssekreterare på departementet för internationella relationer sade:

– Nu kan vi rikta insatser dit de bäst behövs. Förra året finansierade vi tjugosex olika projekt till ett värde av 1.6 miljoner euro. I år kommer vi att satsa 1,8 miljoner euro förutom de 4.8 miljoner euro som PHARE satsar.

Men frågan är vad Rumänien egentligen har gjort för sina romer mer än att öppet diskriminera dem inom alla områden.

Är det att undra på att de rumänska romerna lämnar det sjunkande skeppet för ett annat som flyter något bättre?

I Italien sägs det att brottsligheten har ökat, men beror det på de invandrande romerna? Står inte italienarna själva för de grova brotten, inte bara i Italien utan i hela världen med sina Cosa nostror och Comorror?

Bara mellan år 1900 och 1910 reste över två miljoner italienare över Atlanten för att söka ett bättre liv än vad de hade i Italien. Italien var fattigt då, som så många andra länder i Europa. Många av dessa italienare möttes av samma öde i USA som romer möter i olika länder idag, förnedring och marginalisering och de tog "saken i egna händer". I USA regerar maffian fortfarande.

Brottsligheten och korruptionen är stor i Italien. Ska man få någonting gjort så ska man muta sig fram. Har bilen blivit stulen på

Bengt O Björklund, Fred Taikon, Rosario Ali Taikon, framför sitter Mirelle Gyllenbäck, Maja-Lena Taikon och Veronika Portik.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91
+46 (0)73-543 07 16

E-mail: fredt@telia.com

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82–5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
och Bengt O Björklund.

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:
fredt@telia.com

gatan, är det bara att vänta så blir man kontaktad av någon som säger att det finns en möjlighet att köpa tillbaks bilen strax under smärtgränsen till vad bilen är värd. De flesta har inte råd att stöldförsäkra sina fordon på grund av de höga premierna som i sin tur beror på den höga stöldfrekvensen. Italiens byggindustri och bönder skulle inte klara sig helt ut, om de inte hade svart arbetskraft. På morgonen står ett stort antal invandrare, även papperslösa, ute på en odlig landsväg, där väntar de på lastbilarna ska plocka upp dem

Innehåll:

Språkförbistring	sid. 3
Romsk vandringsutställning nu i Jönköping	sid. 4–5
Romerna protesterar mot händelser i Italien	sid. 6–11
Kulturdagar i Göteborg	sid. 12–14
Intervju: Maria Leissner	sid. 15
Konferens på Rosenbad	sid. 16–17
Romska nyheter	sid. 18
Kulturutskottets frågor de nationella minoriteterna	sid. 19
Nya diskrimineringslagen	sid. 20
Bakro	sid. 20
Den svenska tystnaden	sid. 22
Mirelle Gyllenbäck	sid. 23
Böcker och musik	sid. 24
Kvinnokonferens	sid. 25
St-Maries-de-la-Mer	sid. 26–27
Maj Beijer tar avsked	sid. 28
Gamla bilder berättar	sid. 29
Recept	sid. 30–31

Bilden på framsidan är tagen av Bengt O Björklund under den romska demonstration mot de rasistiska händelserna i Italien i maj i år. Marschen gick från Sergelstorg till Mynttorget via Drottninggatan i Stockholm.

Våra bidragsgivare

Kulturförvaltningen
Statens Kulturråd

Tryck: Allduplo ISSN 1651–3258

och ta dem till olika odlingar för att skörda. Det är en arbetsmaffia som sköter detta.

Ska man etablera någon verksamhet ska man först skaffa sig en licens och sedan ska man hoppas att inte maffian kommer och ska erbjuda beskydd. Dessa brott och fler är det inte romerna som ligger bakom. De står oftast och tigger, eller spelar på gatorna. Men de är fortfarande Européer och får röra sig fritt i Europa. Även om det finns kriminella romer som måste bestraffas, kan man inte bestraffa alla romer kollektivt för detta.

Språkförbistring

Vems är språket som resande-folket i Sverige talat sedan medeltiden? Hur arbetar våra föreningar för att bevara vårt språk? Vad har enskilda initiativ lett till? Hur fungerar samarbetet med Staten? Grunden för minoritetspolitiken finns i regeringens proposition, 1998/99:143 Nationella minoriteter i Sverige, som antogs av riksdagen i december 1999. Sverige har därefter anslutit sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

Ingen text med information på resandefolkets språk finns dock redovisad på någon av de hemsidor som är knutna till Regering/Riks-dag. Övriga minoritetsspråk finns däremot representerade med text på sitt eget språk.

Hur kunde Tschimi, en tid, presenteras som de resandes språk? Frågan är viktig att ställa. Som jag ser det handlar det om att våra föreningar inte samarbetar och inte heller företräder resandefolket i frågan om vårt språks bevarande med den kraft som man borde kunna kräva. Detta eftersom ett privat initiativ kan föra så långt som till att ett fullkomligt okänt språk för de resande kan få status som vårt modersmål i ett så officiellt sammanhang som på landets regering-/riksdags hemsida.

Statens offentliga utredningar pågår i Delegationen för Romska frågor. I denna delegation har resandefolket ingen egen ledamot.

Språkrådet är ett institut som verkar för att bevara språk och folkminnen och har därför fått resurser för att hjälpa bland annat resandefolket att bevara och befästa sitt språk. I Språkrådet finns dock ingen ledamot från vårt folk. I dess referensgrupp återfinns emellertid Fritz Rosendahl, FRFRO samt Birger och Eva Rosengren, RRRF. På Språkrådets hemsida saknas ännu informationstext på vårt språk, medan de övriga minoritetsspråken har sådan text representerad. Jag

ställde frågan till Språkrådet om hur man utser/rekommenderar översättare till vårt språk. Ledamoten Baki Hasan svarade då: "Frågan om översättare ställdes till romska referensgruppen vid Språkrådet utan att vi fick svar."

Chefen för Språkrådet, Olle Josephson hade en avvikande mening: "Gången är den att man i första hand kontaktar referensgruppens ledamöter // Lenny Lindell hör till dem som nämnts som lämpliga översättare när referensgruppen diskuterat översättningar."

Hade det inte varit ett rimligt krav att skicka kompetenta personer till språkrådet för att sitta i referensgruppen, snarare än positionerade personer?

Kommentarer från FRFRO

Eftersom jag är medlem i FRFRO så föll det sig naturligt att rikta mina frågor till föreningen, för att få veta om det var sant att man inte svarat på Språkrådets förfrågan om översättningshjälp efter deras möten med referensgruppen den 1/2 2007, 3/10 2007 och 9/1 2008. Sonny Jenfjord, ordförande i FRFRO svarade då att styrelsen fortlöpande fått information men när det gällde min fråga om huruvida Språkrådet fått något svar eller inte så fick jag vända mig till vice ordföranden Fritz Rosendahl direkt med min fråga. Jag sände min fråga till honom, men fick inget svar. Jag vände mig då åter till styrelsen och fick då svaret att eftersom föreningen inte har avlönad personal så kan jag inte påräkna svar på frågor i enskilda ärenden utan jag hänvisades till medlemsmöten och föreningens hemsida för information.

Ordböcker och kurser

FRFRO har framställt ordböcker i syfte att bevara vårt språk. Detta har skett genom att resande från hela Sverige har tillfrågats och fått delge sina ordkunskaper som sedan sammanställts i två ordböcker, hittills. För ett sådant arbete kan man känna respekt. Föreningen har också i samarbete

med ett bildningsförbund anordnat kurser i romani. En lärobok i romani har också framtagits av Jasmine Rosengren. Ett privat initiativ pågår också i samarbete med språkforskaren Gerd Carling vid Lunds universitet. Hon berättar om detta projekt: "Ordboken/grammatiken har två sagesmän, Kenth Thorbjörnsson-Djerf och Lenny Lindell (som också är huvudförfattare i boken). // Det har varit ett stort och omfattande projekt bara att jämkä dessa två personers (familjers) språk, som är väldigt olika. // Jag skulle gärna utöka antalet sagesmän och, som du säger, 'förankra' hos hela folket, men detta är ett enormt projekt, som skulle kräva mycket mer tid och pengar." Min fråga blir då hur stor tillförlitlighet ett sådant arbete har och hur det betraktas i forskarkretsar och av dem vars språk man nu vill dokumentera? Kan man inte ställa krav på fler källor?

Förbistring

Min oro inför framtiden är att de dåligt samordnade insatserna, sanktionerade och understödda av resandeföreningar (vilka har ett mycket litet antal medlemmar) och enskilda resande med stark vilja men som saknar förankringen hos folket, inte kommer att lyckas med att bevara vårt språk, snarare att förbistra det. Räddningen vore att föreningarna växte sig starka genom medlemstillströmning och därmed kunde engagera män och kvinnor som är villiga att leda och delegera med varsam hand och som alltid vänder ett öra utåt. Det är VÅRT språk det handlar om, inte enskilda tolkningar. Att resandefolket inte visar intresse för att organisera sig kan heller inte skyllas på någon annan. Vi blir vad vi är.

Bennie Åkerfeldt

Skribent och författare till : Buron kallar oss Tattare - utgiven på Vitterleken

Fred Taikon, ÉRG, Meliha Uzunovic, utställningsansvarig, Inger Gustafsson, kulturnämndens ordförande, Oliver von Mengersen, från Documentation and Cultural Centre of German Sinti and Roma och Hans Caldaras från Delegationen för romska frågor.

Denna utställning den ska vandra

Så fann utställningen "Förintelsen och romerna" ännu ett hem i Sverige innan den vandrar vidare ner i Europa. Den här gången är det i Jönköping budskapet om nazisternas hemskheter mot romerna kablas ut över nejden. Åter berättas historien om den glömda Förintelsen.

Text: Bengt O Björklund **Foto** Veronika Portik

Den 9 juni var det vernissage på Stadsbiblioteket i Jönköping och Oliver von Mengersen från Documentation and Cultural Centre of German Sinti and Roma, som äger utställningen, hade åter tagit sig till Sverige för att närvara vid invigningen. Den romske ordföranden Romani Rose kunde inte komma den här gången.

– Jag är mycket glad över att det fanns en plats till för utställningen Sverige, berättar han innan det är dags för talarna att börja. Jag hade ingen aning om var Jönköping låg någonstans, men när jag googlade på internet fann jag information om upploppen mot de resande 1948. Där stod det att myndigheterna stod och såg på.

I Jönköping valde man att dela upp utställningen i tre delar på grund av utrymmesskäl, något som inte ger samma

helhet som den nog borde ha, om det går. Efter Jönköping är det tänkt att utställningen ska till Polen.

– Ja mellan september och november ska den vandra mellan tre till fem polska städer, berättade Oliver.

Inger Gustafsson, kulturnämndens ordförande inledde talarlistan och invigde utställningen. Hon var väl påläst.

– Vi har inte förstått att ta till oss att hundratusentals romer förintades under den nazistiska tiden. Det är det som är så viktigt med den här utställningen som har varit i ungefär tio länder. Vi är mycket tacksamma för att den har kommit hit till Jönköping så att vi också får ta till oss kunskapen om det som har ägt rum och om den förintelse av en folkgrupp som har ägt rum. Den här utställningen är viktig för att vi kan lära oss något om det

förflutna vi ska få kunskap om vår samtid och vaccinera oss mot framtiden så att vi aldrig får uppleva en förintelse mot folkslag eller en folkgrupp i framtiden. Detta får inte ske, vi har alla lika värde.

Hans Caldaras, sångare, delegat i Delegationen för romska frågor och förestandare för Romskt kulturcentrum i Stockholm, var nöjd med att utställningen hittat till Jönköping.

– Den är lite grand av en milstolpe när det gäller Sveriges arbete för att synliggöra romer och romers lidande och kamp för ett människovärde under alla århundraden i Europa, sade han.

Det har, menar Hans, tagit alltför lång tid för omvärlden att överhuvudtaget erkänna Förintelsen på romer.

– Det dröjde ända in på 1980-talet innan man började tala om att även över en och en halv miljon romer, kanske fler, funktionshindrade, oliktankande, Jehovas vittnen och homosexuella utsattes för samma grymma öde som de 6 miljoner judar vi har upplysts om sedan andra världskrigets slut. Hitler och hans gäng lyckades med Förintelsen av romer och

judar, mycket på grund av att vanliga samvetsgranna, gudtrogna människor, goda föräldrar och djurvänner underlätade för Nazisterna att förverkliga sin förintelse strategi, eftersom många hyste avsky gentemot romer och judar.

Hans talade även om vad som händer idag.

– Många undrar hur en sådan avskyvärd och barbarisk ideologi som Nazismen kunde få fotfäste i Europa, men gott folk glöm inte vad som hände ibland annat forna Jugoslavien och Rwanda på 90-talet. Och historien upprepas än idag, fast i en annan skepnad och med kamouflerade och förfinade metoder. Runt om i Europa utsätts fortfarande romer för grova övergrepp och förtryck, en systematiskt social förintelse på romer pågår mitt framför ögonen på Europas makthavare, där ibland Sveriges regering, som blundar för att "historien" kan åter igen upprepas. Idag vet vi att romer i till exempel i Italien, Grekland, Rumänien och Slovakien jagas som villebråd, deras boningar skövlas längs marken. De utsätts för en brutal diskriminering och marginalisering. Människor som flytt sina hemländer för att bli kvitt förtryck och social misär, utsetts för rasistiska övergrepp och deras liv är i ständig fara.

Oliver von Mengersen berättade om utställningen.

– Den här utställningen är en mobil version av en permanent utställning som finns på stadsmuseet i Auschwitz. Den är producerad i ett nära samarbete med romska organisationer från olika Öst- och Västeuropeiska länder. Tanken med utställningen är att kontrastera den terror som nazisterna och deras förföljande institutioner utövade mot romerna med den normalitet och vardag som vanliga romer hade i sina respektive hemländer.

Den romska Förintelsen är lika mycket förintelse som den judiska Förintelsen.

– Precis som fallet var med judarna var den romska förintelsen rasistiskt motiverad och den var planerad centralt i Berlin och utförd av alla administrativa institutioner i det så kallade "Tredje riket".

Efter kriget fanns det bara ett folk som hade blivit förintat. Romernas förintelse föll snabbt i glömska.

– Det är en stor skillnad på hur man såg på förintelsen av judar och romer efter kriget. Judarnas förintelse erkändes direkt och fick stor uppmärksamhet. Romernas öde har ignorerats fullständigt i fyrtio år. Det var inte förrän 1982 som den tyska regeringen erkände den nazistiska förintelsen av romerna.

Synen på romerna i Tyskland kan exemplifieras av att de SS officerare som var inblandade i den romska förintelsen efter kriget enkelt kunde arbeta vidare.

– Europas länder måste implementera lagar och regler för att skydda den romska minoriteten och skapa jämlika möjligheter för utbildning och arbete och romernas boendesituation måste förbättras, särskilt i de länder där romerna idag flyr från en hopplös situation, slutade Oliver von Mengersen.

Rosario Ali Taikon, från É Romani Glinda, talade också om den glömda Förintelsen.

– Den romska förintelsen har länge legat i glömska och nazisternas syn på oss romer lever kvar i de flesta europeiska länder ända fram i våra dagar. Därför känns det viktigt som rom, att en sådan här utställning uppmärksammas. Dokumentation om romer och andra gruppers utsatthet har inte alltid varit så tydlig genom åren. Många människor i Europa känner inte till omfattningen av nazisternas brott mot mänskligheten under andra världskriget; att den även drabbade över en halv miljon romer. Liksom judar fängslades romer av nazisterna, stängdes in i ghetton och deporterades till förintelselägren. Utan åtskillnad

drabbades barn, kvinnor, vuxna, gamla.

Nazisternas rasistiska stereotyper och klichéer om romer uttrycks än i dag i många europeiska länder. Fördomar är en huvudorsak till den diskriminering och det rasistiska våld som fortfarande äger rum.

– Ett skrämmande stort antal av Europas omkring tio miljoner romer känner av ovärdig behandling på olika sätt.

Fred Taikon, É Romani Glinda, mindes hur det var 1995.

– Vi romer blev inte erkända som offer i Förintelsen förrän 1982, och trots detta fick vi romer inte vara med och hedra minnet av våra döda på 50-årsdagen av Auschwitz befrielse 1995.

Romerna fick stå utanför Auschwitz inhägnad.

Det är dags för Europas medborgare att ta sitt moraliska ansvar när det gäller den romska minoriteten som bott här i århundraden. Vi kan inte bara hålla med om att de måste få det bättre, vi måste alla aktivt agera för att så blir fallet och ingen får någonsin igen bara stå och se på när en människa eller en grupp människor trakasseras av pöbel eller sociopatiska galningar utan att agera.

Rosario Ali Taikon invigningstalar på Stadsbiblioteket i Jönköping.

Hans Cakadras var en av talarna på Mynttorget.

Den femte juni tågade ett antal romska organisationer genom Stockholm:

Var finns den svenska solidariteten?

Är romer fortfarande andra klassens medborgare?

Torsdag den 5 juni demonstrerade romer i Stockholm mot det inhumana sätt romer i Italien behandlas. Den italienska regeringen försöker skapa nya lagar som gör det svårare för romer från främst Rumänien att ta sig in i Italien och man pratar om massutvisningar.

En pöbelhop tilläts nyligen att bränna ner en romsk bosättning utanför Neapel.

Varför säger inte Sveriges regering något? Vad beror tystnaden på? Vågar inte Sveriges ledande politiker ställa sig på romernas sida? Är det åter tystnad som gäller i dessa frågor?

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Veronka Portik och Bengt O Björklund

Det finns cirka 650 000 illegala invandrare i Italien. Omkring 100 000 av dem är nomadiserande romer, främst från Rumänien, som lever under torftiga förhållanden.

Inrikesminister Roberto Maroni tillhör ledningen för det öppet främlingsfientliga partiet Lega Nord. Det är han som har lagt fram det nya "säkerhetspaketet" som Berlusconi's regering antog i Neapel. Det är utformat som ett tillfälligt dekret och kan därför snabbt träda i kraft, om president Giorgio Napolitano godkänner det. För att bli permanent krävs ett beslut i parlamentet.

Det som hände när neapelbor brände ner Ponticelli, en romsk bosättning utanför Neapel, och 800 romer tvingades fly är bara ännu ett uttryck för de italienska myndigheternas inställning till romer i Italien, en ovilja att ställa upp för romerna och försvara deras grundläggande mänskliga rättigheter.

– Det här är vår version av etnisk rensning, säger en Neapelbo utanför det nedbrunna lägret enligt brittiska The Times.

– Vi kräver att Sveriges regering med påtaglig kraft reagerar på de uttryck som främlingsfientligheten tar sig, i synnerhet med tanke på vad som hände i italienska

Ponticelli. Vi kräver att de gör vad som förväntas av dem; att de reser sig och med hjälp av alla diplomatiska och politiska resurser, i alla de olika fora som regeringen har tillgång till, både inom riket och på den internationella arenan – däribland FN, EU, OSCE, Europarådet samt inte minst i kontakterna med den italienska regeringen – en gång för alla visar vad Sverige står i frågor som handlar om mänskliga rättigheter, säger Robert Brisenstam, en av arrangörerna till protestmarschen.

Marschen startade på Sergels torg i Stockholm. Man tågade nedför Drottninggatan mot Sveriges riksdag. På Mynttorget talade först Hans Cakadras.

– Vi på Romskt Kulturcentrum och andra romska föreningar i Sverige reagerar med sorg och avsky på den rasistiska och fascistiska behandling som romer i Italien utsätts för idag. Vi fördömer skarpt det omänskliga och primitiva förfarande som den Italienska ultrahögern, makthavare och främlingsfientliga invånare utövar på människor som legalt invandrat eller tagit sin tillflykt till detta

land för att bli kvitt förtryck och social misär.

I Italien idag rivs och skövlas romska bosättningar. I bland annat Neapel har hundratals romer fördrivits av Lynchhungliga individer, medan polis och maktvare står med armarna i kors och lägger skulden på dessa människor som i generationer legat på samhällets botten.

I EU har en medlem ur ett Italienskt fascistiskt parti föreslagit att EU ska enas om att bilda en egen stat för romer. Det är en rasistisk och befängd idé. Vi kräver att EU, Sveriges regering, myndigheter och människor med rättvisepatos runt om i Europa deklarerar sin skarpa kritik i ord och handling mot denna barbariska och helt oacceptabla behandling av romer, som jagas som villebråd och som hotas till livet, säger Hans Caldaras.

Det finns krafter i Italien som inte bara vill fördriva invandrare och flyktingar ur landet, utan även de romer som funnits där sedan 1300-talet.

– Romer som är italienare och som inte vet något annat. Även dessa människor utsett nu för övergrepp och får löpa gatlopp. Nu måste EU och bland annat Carl Bildt visa sitt rätta ansikte, ta sitt ansvar och sätta press på de medlemsstater som begår övergrepp och avskyvärda brott mot mänskligheten. Om inte, så är risken stor att vi snart är tillbaka i 1930-talets Tyskland och i 1990-talets forna Jugoslavien.

Vi alla måste ta vårt ansvar för att kämpa för ett Europa där alla invånare kan leva i trygghet och åtnjuta respekt, ett Europa som vi alla ska vara rädda om och inte minst känna oss hemma i.

Sedan överlämnades ett protestbrev till regeringen som kulturutskottets ordförande Siv Holma tog emot. Hon talade till demonstranterna och gav dem sitt stöd.

– Den 28 maj ställde jag en skriftlig fråga till utrikesministern Carl Bildt. Jag fick ett meddelande om fördröjt svar, dagen därpå. Jag har fått löfte om Bildts svar den 11 juni.

Samstämmiga media har berättat om pogromer, våldsamma och blodiga förföl-

jelser, mot romer framförallt i Italien. Romernas historia rymmer tusenåriga förföljelser och de undgår inte diskriminering någonstans och åtnjuter därmed inte fullständiga mänskliga rättigheter i något europeiskt land.

Uppgifterna om förföljelser av romer i Italien har dock en särskild dimension, eftersom rapporterna även handlar om kraftigt diskriminerande och hotfulla uttalanden av företrädare för regeringspartierna och dessutom om lagförslag som riskerar att stå i strid med EU-rätten. Exempelvis har det förslagits fängelsestraff på upp till fyra år för den som illegalt tar sig in i landet. Förslaget riktar sig mot papperslösa, och med tanke på de uttalanden som gjorts av framträdande personer i Silvio Berlusconi's regeringsunderlag och även av regeringschefen själv är det lätt att se att man särskilt inriktar sig på att "jaga romerna ur landet". Jag har alltså frågat utrikesministern Carl Bildt om han tänker ta initiativ inom ramen för EU-samarbetet för att få ett stopp på de våldsamma förföljelserna av romer i Italien. Vi får aldrig låta förföljelser passera under tystnad. Då gör vi oss själva till en del av förföljarna. Vi uppmanar därför

landets regering att reagera och agera. Vi kan inte acceptera någon regeringsundenfallhet och tystnad när det handlar om brott mot de mänskliga rättigheterna. Vad är det utrikesministern inväntar innan han agerar i frågan? Enligt tidningsuppgifter har Bildts pressekreterare meddelat att Bildt väntar med ett uttalande tills den italienska regeringen har fastslagit politiken. Här pågår en våldsam förföljelse av romer i Italien som dessutom regeringsföreträdare i Italien mer eller mindre understödjer. Vad är det som gör att Bildt inte kan kritisera förföljelserna av romer? Vi kräver att Bildt agerar nu! Kontakta din EU-kollega i Italien och framför kritiken! Stoppa förföljelserna av romer i Italien! sade Siv Holma.

David Gaunt, professor i historia vid Södertörns högskola, var en av dem som var med och demonstrerade mot Italiens behandling av romerna och den svenska regeringens tystnad.

– Det är fruktansvärt det som händer i Italien nu. Inte ens Mussolini lämnade ut judar och romer trots att Hitler krävde det. Jag ser en stor fara i detta som händer. Det är en klar politiskt ideologisk aktion och om ett lands ideologi bygger på främlingsfientlighet, då befinner sig

Siv Holmas (v) brandtal på Mynttorget visar att det finns politiker som bryr sig. Bredvid henne står Viktor Famulson, en romsk förkämpe, ordförande i Baltiska International Romani Union.

Gregor Dufunia Kwiek, ordförande i Romano Pasos Research Centre och David Gaunt, professor i historia vid Södertörns högskola.

även landets medborgare i fara.

Även Frankrike följer i Italiens fotspår och även de vill förstärka sina invandrarlagar.

– Ja detta är allvarligt, det är en och halvfascistisk högerpolitik man bedriver. Jag begriper ingenting av detta, Europa behöver ju folket.

Det finns ett stort integrationsprogram i Europa där olika länder kan söka pengar för att stärka och skynda på integrationen bland annat för romerna.

– Europeiska unionen har lovat att försöka integrera romer, men nu går det bakåt på mycket kort tid. Det såg ut som om folk från Rumänien höll på att integrera sig i det italienska samhället enligt många italienska vänner. Men jag vet inte om Italien har sökt några integrationspengar så som Rumänien och Bulgarien har gjort det. Men om det blir något konkret gjort med dessa pengar det vet vi inte, säger David Gaunt.

Pastor Kjell Waern i New life church är upprörd över det som händer i Italien.

– När jag följer det som händer i Europa, bävar jag när jag ser mina romska vänner,

hur de blir förföljda, hur deras hem blir sönderslagna och uppbrända. Det som skakar mig mest är att myndighetsperso-

ner, varken i Italien eller i Sverige, bryr sig om det. Alla är tysta. Men när man ser likheten mellan vad som hände i upptakten till andra världskriget och det som sker nu, med svenska myndigheter som inte reagerar, då blir man rädd. Det är dags för både utrikesminister och andra ministrar att reagera och som pastor säger jag att det är dags att kyrkans folk reagerar. Det här landet är byggt på en kristen människosyn där alla människor är lika mycket värda. Alla människor måste ingripa när romer i hela Europa förföljs och det är en skandal att inte fler ställer sig upp en sådan här dag, att de inte är med och bevarar den människosynen. Alla människor har samma värde, det är därför jag står här i dag med mina vänner.

Delegationen för romska frågor har inget mandat att uttala sig i Italien, men Maria Leissner ligger på ändå.

– Vi i delegationen har uppvakttat Sabuni och bett henne göra ett starkt uttalande, vilket ledde till att hon gjorde ett uttalande (se brevet till vänster). Det var relativt diplomatiskt hållet och Italien nämns ju inte vid namn, men det var alldeles tydligt att det var adresserat till Italien. Vi har väl anledning att ligga på regeringen ytterligare i frågan. Vi sätter press på dem men det är de som ska uttala sig och inte vi, men

det är förskräck-

ligt och oacceptabelt det som pågår i Italien, säger Maria Leissner.

Uttalande från integrationsminister Nyamko Sabuni:

Amare glasura ashunde - våra röster hörda! Så vill jag att alla romer i Sverige och Europa ska kunna säga. Romska röster har höjts runt om i Europa och i Sverige, röster som berättar att fortfarande i dag, i vår tid, kränks mänskliga rättigheter och hotas demokratiska värden. Som Sveriges minister ansvarig för den nationella minoritetspolitiken och för de mänskliga rättigheternas tillämpning i Sverige vill jag att ni ska veta: Era röster är hörda - tumare glasura ashunde! Ett viktigt ledord för mig och för regeringen är att bryta utanförskap. Utanförskap har alldeles för ofta präglat romers vardag, inte bara i Sverige utan i hela Europa. Romer är en av Sveriges nationella minoriteter och romani chib ett nationellt minoritetsspråk. Den romska kulturen och det romska språket är en del av vårt gemensamma kulturarv. Romer har samma rätt att forma sina egna liv som alla andra människor. De har rätt till integritet och respekt. Den grundläggande principen är enkel. Alla människor ska behandlas på samma sätt enligt de grundläggande principerna för de mänskliga rättigheterna. Dessa garanteras bland annat av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering liksom av Europakonventionen och Europarådets ramkonvention för skydd av nationella minoriteter. Under århundraden och in i vår tid har romers tillvaro också i Sverige präglats av omfattande diskriminering och utanförskap. Övergrepp mot romer i form av fördrivning, tvångsförflyttning, näringsförbud, invandringsförbud, tvångssterilisering och tvångsassimilering har förekommit - inte bara i Sverige. Det är helt oacceptabelt att dessa övergrepp mot romer fortfarande alldeles för ofta är romers vardag i dagens Europa. Vi har ett gemensamt ansvar att förändra detta såväl genom Europarådet som inom ramen för EU-samarbetet. Det är därför för min bestämda förhoppning att samtliga medlemsländer ska följa de åtaganden som har gjorts och verka för skydda och att förbättra romers situation över hela Europa.

EU-kommissarie med rätt att ryta till

Thomas Hammarberg, Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter, var nyligen i Sverige och besökte då Delegationen för romska frågor. ÉRG träffade honom där. Han berättade att efter den senaste tidens allvarliga händelser i Italien där högt uppsatta politiker åter vädrat gamla okända fördomar mot den romska befolkningen skrev Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter, Thomas Hammarberg, ett brev som han skickade till den italienska regeringen. Han bad om en förklaring av de rapporter Europarådet fått om händelserna utanför Neapel.

Text och foto: Bengt O Björklund

Thomas Hammarberg och Maria Leissner.

– Vi bad om förklaringar på en rad olika punkter. Vi ville veta vad regeringen gör för att stoppa det som pågår. Vi frågade även vilka personer som har gripits och åtalats för övergrepp på romer och vad som är på gång när det gäller lagstiftningen. Det var ju sagt att det skulle komma lagstiftningar efter valet. Vi frågade också i brevet om vi kunde få granska lagtexten innan den antas, berättar Thomas Hammarberg.

Den italienska regeringen sände då sin Europaminister Andrea Ronchi för att muntligt besvara frågorna, men det visade sig under samtalet att de inte hade samma syn på saken.

– Han sa på slutet av samtalet att "då får du väl komma själv och titta". Jag sa, precis, tack. Ska jag se det som en inbjudan?

Ministern svarade att Thomas Hammarberg gärna fick komma och titta.

– Vi har därefter gett dem ett par datum mellan 18-20 juni, men vi har ännu inte fått något svar från Italien. Men oavsett om vi får träffa regeringen eller inte så är det viktigt att vi får träffa de olika romska organisationerna i Italien.

Det finns rasism i alla länder, menar Thomas Hammarberg, och det gör att politikerna har ett särskilt ansvar.

– Jag tror tyvärr att den retorik som användes i valrörelsen, av de block som vann valet, hetsade upp stämningarna och var klart rasistiska mot romerna. De

utpekade romerna som ett problem och som syndabockar i Italien. Det är bakgrunden till vad som hände sedan.

Framför allt många uttalanden av flera politiker som sedan blev ministrar. Uttalanden som "Vi måste riva ner de här informella bostadsområdena och lägren med romer" har upplevts som att det var fritt fram att riva ner hela områden och köra bort dem. Så får man inte göra enligt internationella regler. Man kan inte tvinga någon att flytta utan att ge dem ett alternativ. Det här tror jag har varit en av orsakerna till att det har gått så illa som det har gjort. Sedan har detta inte korrigerats. Det här är ett mycket allvarligt återfall i Europa. Det är därför viktigt att det klar görs att det här inte är acceptabelt längre.

Risken finns ju att det här sättet att se på och behandla en folkgrupp som redan är marginaliserad sprider sig bland Europas länder. Det finns ju alltid ett behov av syndabockar.

– Det är stor risk att detta sprider sig naturligtvis. Vi har fått negativa rapporter från både Grekland och en del andra länder. I Frankrike förs det en medveten politik att försöka bli av med alla som inte har uppehållstillstånd. Polisen söker upp romer från Bulgarien och Rumänien och försöker pressa dem till att skriva under ett papper där de går med på att bli hemskickade. I gengäld får de en slant och speciella bussar tar hem dem. Det är inte frivilligt utan med

väldigt hårda påtryckningar från polisen. I många fall splittras familjer, några är kvar och några skickas hem. Det drabbar framför allt barnen. Det är inte bra politik.

Finlands president Tarja Hallonen var nyligen på statsbesök i Rumänien och tog då upp problematiken med landets migrerande romer.

– Att Hallonen for ner till Rumänien utesluter inte att andra gör likadant. Hon har pratat med de ledande i Rumänien. Det skulle behövas att fler gjorde samma sak, och att de även tar kontakt med romerna och kollar läget. Bland annat för att se hur romerna bor.

Thomas Hammarberg tycker att det är viktigt med flera fall som man kan driva i Europadomstolen.

– Enskilda fall det är ett bra sätt att arbeta med.

Han pekade även på det att det är otroligt många som är statslösa. Då har man inga rättigheter.

– UNHCR säger att det finns cirka 600 000 statslösa i Europa och många av dem är romer. Har man inga papper då är det lätt att myndigheter spelar bort rättigheterna. Av de statslösa är många romer.

FN har inte hittat något bra grepp i frågan.

– Vi försöker att få bättre samavverkansformer mellan de övriga europeiska regionala organisationerna som OSSE, FRA i Wien och Europarådet.

Samling utanför italienska ambassaden på Djurgården en solig försommardag 2008. Romerna är där för att överlämna ett protestbrev till ambassadören för det sätt romerna behandlas i Italien.

Romerna protesterar

Romskt kulturcentrum i Stockholm och ledande romer i Sverige samlades utanför italienska ambassaden på Djurgården i Stockholm den sista maj för att överlämna en protestskrivelse till Italiens regering för hur de behandlar de romer som är bosatta där. Nyligen brändes en romsk bosättning ner utanför Neapel av en arg mobb som trodde att romerna hade kidnappat ett italienskt barn.

Text och Foto: Bengt O Björklund

Nyhetsrapportering från Italien om vad som händer där med romerna har varit ymnig på sistone. Från italienskt regeringshåll har tongångarna varit hårda och ibland brutala och de främlingsfientliga stämningarna i landet har förstärkts, något som väcker djup oro och häftig kritik bland Italiens europeiska partners. Det finns cirka 650 000 illegala invandrare i Italien. De saknar alltså uppehållstillstånd. Omkring 100 000 av dem är nomadiserande romer, främst från Rumänien, som lever under torftiga förhållanden. De flesta av dem bor i norra och centrala Italien. I statistik som Inrikesministeriet publicerat toppar romerna listorna över utländsk kriminalitet i Italien.

Inrikesminister Roberto Maroni tillhör ledningen för det öppet främlingsfientli-

ga partiet Lega Nord. Det är han som har lagt fram det nya "säkerhetspaket" som Berlusconi's regering antog i Neapel. Det är utformat som ett tillfälligt dekret och kan därför snabbt träda i kraft, om president Giorgio Napolitano godkänner det. För att bli permanent krävs ett beslut i parlamentet.

Tanken med det nya "säkerhetspaketet" är att genom ett antal åtgärder försöka bekämpa den illegala invandringen. Att illegalt ta sig in i Italien ska bestraffas, med fängelse från sex månader till fyra år. Den som hyr ut bostad till en illegal invandrare kan få egendomen konfiskerad. Målen skall avgöras genom en snabbprocedur ("direttissima"). Samtidigt ska det bli svårare för legala invandrare att ta med sig familjemedlemmar.

Maroni försäkrar att paketet ska följa

EU:s direktiv. Det betyder bland annat att hans förslag till procedurer för utvisning måste anpassas till den lagstiftning i Schengenområdet som nu är på gång. EU-parlamentet har redan uttalat sig likasom den spanska regeringen, vars vice premiärminister, Maria Teresa Fernandez de la Vega, nyligen gick till frontalan- grepp på Italiens invandringspolitik.

Något helhetsperspektiv på situationen är det ingen i den italienska regeringen som mäktar med. Varför kommer de dessa romer? Varför lämnar de sina länder? Varför är det så många som kommer från Rumänien? En fattig, sönderdiskriminerad och förföljd minoritet i Europa behandlas fortfarande som lägre stående, andra klassens medborgare som man kan göra lite som man vill med.

Det som hände i Neapel när neapelbor brände ner en romsk bosättning och 800 romer tvingades fly är bara ännu ett uttryck för myndigheternas inställning till romer, till deras ovilja att ställa upp för romerna och försvara deras grundläggande mänskliga rättigheter. Hela incidenten bottnade i en riktig rövarhistoria. Någon anklagade en tonårig romsk flicka

för att ha försökt stjäla ett litet italienskt barn ur en barnvagn och historien tuffade på tills den blev till en mänsklig tsunami av illvilja och hat. Frågan är om "incidenten" ens har anmälts till polisen. Allt under myndigheternas överseende. Poliser på plats har inte stoppat våldsdåden mot romerna, enligt uppgifter. Ungdomar har kastat molotovcocktails och tänt eld på lägren, samtidigt som man hindrat brandkåren från att släcka bränderna.

– Det här är vår version av etnisk rensning, säger en Neapelbo utanför det nedbrunna lägret enligt brittiska The Times.

Mot detta protesterade romerna som samlats utanför Italiens ambassad. Talesman för de protesterande var Hans Caldaras, föreståndare på Romskt kulturcentrum. Han överlämnade protestskrivelsen till de italienska vakterna vid grinden, men han fick efter ett tag komma in på ambassaden och tala med Stefano Zanini, förste rådgivare på ambassaden.

När Hans kom ut berättade han att Stefano Zanini inte höll med om att det finns någon rasism i Italien. Han tyckte att man angrep hela Italiens befolkning och han betraktade det som ett påhopp på hela Italien och regeringen.

– Han sade även att man inte kan anklaga ett helt folk, men att det självklart finns grupperingar i Italien som är rasister liksom i alla andra länder. Han menade att Italien arbetar hårt för att integrera romer och andra invandrare i Italien. Han sade att de som var involverade i upploppen och branden nu har blivit straffade och att Italien arbetar hårt för att motverka det rasistiska och våldsamma beteendet mot romer. "Detta är helt oacceptabelt och regeringen stöder inte detta utan tvärt om", sade han till mig. Svensk media och vi romer har fått detta om bakfoten, menade han.

Självklart försvarar en ambassadtjänsteman sin regering och självklart försöker han ta fram det positiva som regeringen gör.

– Men jag sade att detta som hänt är oacceptabelt. Låter vi sådana här starka

krafter komma till tals oemotsagda kommer detta att inte bara drabba romer utan hela Europas befolkning. Detta är en europeisk fråga inte enbart en italiensk fråga. Ni måste med all kraft stoppa den här rörelsen. Den här sortens misshandling av romer i Italien förekommer ofta och det är helt oacceptabelt.

Stefano Zanini menar att Italien har

öppnat sina gränser. Han säger att "Vi har ingen kontroll över vilka som kommer. Det kommer dagligen in människor på ett olagligt sätt och det skapar problem eftersom de inte har något arbete och lever i misär."

Hans Caldaras fick även ett löfte om att få träffa Ambassadören vid ett senare tillfälle.

Viktor Famulson, Hans Caldaras, Angelina Dimeter-Taikon och Willie Andréasson Kwekk.

Hans Caldaras berättar om sitt möte med Stefano Zanini, förste rådgivare på ambassaden.

Nuri Selim till höger dansar med publiken.

Kulturkonferens i Blå huset

Den romska föreningen Svarta Safirer, som också är en känd romsk musikgrupp, drivs av den romske aktivisten och musikern Nuri Selim. Föreningen har sin bas i Göteborg och nyligen höll man i den 4:e Romska festivalen som bland annat innehöll föreläsningar i Blå stället i Angered. Spelade gjorde den romska brassensemblen Zlatni Decaci.

Text och foto Bengt O Björklund

Blå stället som kulturhus heter i Angered var dekorerad med romska flaggor dagen till ära. Fyra av Sveriges professionella föreläsare hade engagerats för att berätta om romsk kultur och om romers situation i Sverige och Europa.

Först ut var Hans Caldaras som berättade om sin uppväxt, om sin familjs historia och om romernas historia i allmänhet. Hans föreläsning är en mycket personligt hållen berättelse om ett romskt liv i Sverige, en berättelse som griper tag i lyssnaren. Hans morföräldrar lämnade Ryssland och via Finland anlände de till det förlovade landet Sverige i början på förra seklet.

– De allra flesta svenskarna där uppe i

norr var nyfikna på de färgglatt klädda främlingarna som anlände. De tilläts utöva sina gamla yrken, men sedan var det ju detta med lagen om att de inte fick bo på samma plats längre än maximalt tre veckor.

Stefano Kuzhikov, ordförande i Riksförbundet Romer i Europa och numera Sveriges representant i European Roma and Travellers Forum, ERTF, sedan Lars Demetri avsagt sig uppdraget, talade om sin roll i forumet. Stefan Kuzhikov är ledamot fram till det nya valet som planeras att ske under 2008-2009.

– Forumet måste se över situationen för romerna i Östeuropa, en prioritering

ERTF uttalade sig om redan vid konstitueringen för tre år sedan.

Stefano Kuzhikov berättade om den lilla röda, "Romer i Sverige – tillsammans i förändring" och han berättade om de sju stolar som senare blev den romska arbetsgruppen. Arbetsgruppen arbetade tillsammans med inrikesdepartementet fram ett betänkande om nationell minoritetsstatus för romer i Sverige.

– Regeringen gav uppdraget till dåvarande stadsrådet Leif Blomberg som då arbetade på inrikesdepartementet att tillsätta en romsk arbetsgrupp med uppgift att lämna förslag till insatser som kunde främja romernas situation i det svenska samhället, berättade Stefano Kuzhikov.

Under arbetets gång arbetade man fram olika strategier om fortsatt arbete. Där kom regeringen även fram till att det fanns en önskan från romerna att i fortsättningen vara delaktiga i de olika processer som rör romerna. Att man inte bara skulle arbeta för romerna utan tillsammans med dem.

– Efter betänkandet och när olika strategier framtagits, beslöts det att romer tillsammans med judar, samer, sverige-finnsar och tornedalinger skulle få minoritetsstatus i landet. Strax därefter upplöstes arbetsgruppen och Romarådet tillkom i oktober 2002 under Mona Sahlins ledning. Där fanns 16 delegater med lika många suppleanter. Romarådet upphörde 2006, berättade Stefano Kuzhikov.

Det har nu gått drygt ett år sedan Delegationen för romska frågor inrättades. Domino Kai är utredningssekreterare på delegationen.

– För drygt tjugo år sedan fanns det röster i Sverige som hade uppmärksammat grannlandet Finland. Där finns det en organisation som går

under namnet Delegationen för romska ärenden. Den startade 1956. När Romarådet upphörde 2006 strax innan valet beslöt den dåvarande regeringen att börja förberedelserna för en romsk dele-

gation. Som alla vet förlorade den rödgröna regeringen majoriteten, men den nya borgerliga regeringen följde den förra regeringens beslut och i februari 2007 startade den nya delegationen.

Det nedlagda Romarådet blev till en referensgrupp för delegationen och frågan om vem skulle bli ordförande gick till före detta ledaren för Folkpartiet Maria Leissner som tackade ja.

– Förutom henne ingår tio personer i styrgruppen, fem romska representanter och fem icke-romska, dessutom finns det åtta experter som sitter med.

I referensgruppen sitter det idag nitton personer.

– Vi har en hemsida och vi producerar olika trycksaker. Vi har också internationella uppdrag.

Delegationen är ingen romsk myndighet utan är en tidsbegränsad utredning. Mandatet sträcker sig till december 2009.

– Då räknar regeringen med att det här arbetet ska vara färdigt och att man förhoppningsvis 2010 kan ta beslut om förbättringar för romer här i landet. Under den tid som är kvar kommer en rad vetenskapliga konferenser att hållas där forskning om romer ingår. Till exempel om Sveriges ledande roll inom rasbiologi och vad Sverige gjorde mot resandegruppen. Vi får också se vad vanvårdsutredningen kommer fram till. Maria Leissner vill också ha en vitbok.

Regeringen har sagt att man ser positivt på delegationens inställning, men man ser det inte som en ersättningsfråga.

– Detta är givetvis en lång diskussion som vi måste ta med de departement det handlar om. Romerna själva vill ha och de måste få någon slags kompensation, även om den är kollektiv. Kanske genom att det utmynnar i en romsk myndighet som är permanent. Kanske kan det innebära en positiv särbehandling i högskolor och andra utbildningar. Det finns många andra länder med positiva särbehandlingssmodeller som fungerar, modeller som inte diskriminerar majoriteten. I Finland har man lyckats med detta i yrkesutbildningar. Varför lyckas de och inte vi kan

man ju fråga sig då.

Många kommuner är okunniga.

– Integrations- och jämställdhetsdepartementet skickade förra året ut en enkät till Sveriges samtliga 290 kommuner om vilken kunskap de har om de fem nationella minoriteterna. När vi i delegationen fick det resultatet i våra händer tänkte vi att vi plockar ut de kommuner som har svarat att de har romer. Det var 107 stycken. Till de skickade vi en rad frågor om vilken kunskap de hade om sina romska grupper eventuellt hur många, om de arbetar osv. Av de 107 kommunerna var det bara fem som svarade att de hade något samarbete med romer. Stefan Kuzhikovs kommun svarade till exempel att: Vi har samarbete med romer, vi har en egen romsk handläggare. Det är ju bra, Stefan är alltså en kommunal tjänsteman och det finns det inte så många av. En kommun svarade: Ska man verkligen särbehandla romerna? Är inte det diskriminering. Kommunerna har noll koll på dessa frågor. De få eldsjälarna som finns har sällan eller aldrig någon uppbackning i kommunerna.

Ingrid Schiöler har arbetat med flyktingfrågor i 20 år på Röda korset. Idag arbetar hon nästan uteslutande med

romer och romska flyktingar.

För mindre än två veckor sedan satt Ingrid i solen utanför Gasella, ett romskt läger i Belgrad. Det

var varmt och hon satt på en soffa med utsikt över en soptipp. På andra sidan gatan låg det ett lyxhotell.

– Jag satt där tillsammans med en rumänsk romsk familj som bor på lägret. De är ungefär åtta personer i familjen och utgör en liten del av de 2 000 människor som bor i Gasella. Det är romer från Serbien och Kosovo som har gjort en asylvända i olika länder i Europa och romer från Rumänien som trots att det är ett EU land väljer att stanna i lägret där situationen är något bättre. Det är förskräckligt att de bor på ett läger som lig-

ger på en soptipp där man har byggt upp små enkla hyddor eller kojor utan sanitära anläggningar, att situation kan vara bättre där än där de kom från i Rumänien.

Förföljelsen av dessa romska flyktingar fortgår även här i Sverige. Man tar inte deras asylskäl på allvar, menar Ingrid Schiöler.

– Jag blev mycket upprörd när jag kom hem från Belgrad nyligen och fick läsa att det finns ett praxisbeslut om att inte bevilja asyl till romer som kommer från Kosovo. När kosovoalbanerna återvände till Kosovo efter kriget startade en intensiv hetsjakt på romer. De anklagades för att ha gått serbernas ärende och många romer fick lämna Kosovo hals över huvud, många blev ihjälslagna och det hände mycket under några månader sommaren 1999. Från att ha varit 150 000 romer, ashkalier och egyptier finns det nu bara cirka 30 000 kvar i Kosovo. Det är en otrolig dränering av en etnisk grupp. Alla som flydde finns inte kvar i närområdet. En del finns i Tyskland, Holland och Sverige där det finns en ganska stor andel etniska kosovoromer och de vill absolut inte bli kallade för kosovoalbaner. Det är kränkande för dem.

På lägret som låg på soptippen utanför Belgrad träffade Ingrid romer som hade varit i Sverige och som talade perfekt svenska.

– Det är en märklig känsla att träffa dessa människor som nu tvingas bo på en soptipp, jag blir ledsen bara jag tänker på det. De kunde ha varit i Sverige nu. De kunde kanske ha fått uppehållstillstånd, berättade Ingrid Schiöler.

Samtliga medverkande.

Nuri Selim och Esma Redzepova flankade av några ur hennes orkester.

Romsk legend i Göteborg

Kulturföreningen Svarta Safirer avslutade sina två kulturveckor med galakonsert på konserthuset i Göteborg. Huvudattraktion var den romska musikens primadonna och drottning Esma Redzepova från Makedonien.

Text: Nuri Selim **Foto:** Dubrawko Grdic

Konserthuset var fyllt till bredden den kvällen, en kväll som också var slutet på högtiden Ederlezi, en stor högtid som hyllar återkomsten av våren. Den är av de flesta romer på Balkan och Turkiet och från forna Jugoslavien, oavsett om de är kristna eller muslimer, ansedd som den viktigaste högtiden inom den romska kulturen.

Esma Redzepova har sjungit i 47 år och hon ger fortfarande 350-400 konserter per år. Esma och hennes bortgångne man har adopterat 47 barn och utbildat dem i bland annat musik och romska kulturella seder. I 40 år har hon arbetat för dessa barn och gett välgörenhetskonsorter till förmån för dem. Pengarna som hon samlats in köpte paret lägenheter för där barnen kunde studera och bo. Alla barnen blev ledare för egna romska musikensembler.

Esma har påbörjat ett museum där kan man se alla henne kreationer lyssna på

hennes musik och naturligtvis läsa om hennes spännande liv.

Innan konserten började spelade en romsk blåsorkester till Esmas ära utanför konserthuset och romska Esmafans inspirerades av musiken och började dansa i ring på gatan. Stämningen var hög och musikerna på gatan fick dricks, en tradition som förekommer på Balkan för att visa sin uppskattning till musikerna.

Efter tredje inringningen tågade den

romska blåsorkestern in på scenen och spelade medan publiken letade upp sina platser.

Förband till Esma var Svarta Safirer med solisten och orkesterledaren Nuri Selim var.

– Det var en ära för oss, att få vara hennes förband, det är en upplevelse som man bara inte kan glömma, säger Nuri. Efter att vi slutat spela kom det upp fyra barn och ungdomar från vår förening och spelade på tarbuka, en turkisk handtrumma. Sedan spelade en man på trumma så att man trodde att hela himlen skulle rasa ner och därefter antrade Esma scenen. Alla i publiken reste sig och applåderade i fem minuter innan hon kunde börja sjunga, säger Nuri.

Esma sjöng fyra fem låtar och mellan de instrumentala framträdande bytte Esma kläder inte mindre än fyra gånger under kvällen.

– Hon blev inropad tre gånger och publiken fick aldrig nog, de kunde inte längre sitta stilla i sina stolar utan de dansade på golvet alla lediga ytor.

Om sanningen ska fram...

Vad är en sanningskommission? Vad innebär en försoningsprocess? Kan en vitbok som beskriver alla förföljelser av romer i Sverige vara början på en läkeprocess? Dessa frågor ville Maria Leissner ha svar på under det arbetsseminarium Delegationen för romska frågor höll på Rosenbad 25 juni, 2008. Inbjudna gäster kom från Kanada, Bryssel och Norge.

Text och foto Bengt O Björklund

Domino Kai, Maria Leissner, Rosa Taikon och Miranda Voulasranta.

Det har funnits ett antal sanningskommissioner runt om i världen. Den mest kända är den i Sydafrika efter apartheidregimens fall, den som följde i spåren på den argentinska juntans fall och den som nyligen startats i Kanada med anledning av alla de indianska barn som tvångsassimilerats på internatskolor i 150 år. Vad man kan säga om dessa kommissioner är att de är alla olika, de är alla anpassade för den problematik de ska lösa. Och så måste det bli med den svenska sanningskommission Delegationen för romska frågor vill starta i Sverige.

– Delegationen har i uppdrag att ta fram ett betänkande om hur romernas situation i Sverige kan förbättras, men det krävs något mer än bara ett betänkande och en utredning för att bryta ner fem seklers förföljelser och marginalisering. Det krävs något kraftfullare för att vädra ut all den antiziganism som fortfarande finns kvar i Sverige. Om vi tittar på andra länder så finns det många som ganska framgångsrikt har gjort upp med övergrepp av egna grupper i det förflutna genom en vitbok, eller med någon form av sanningskommission som inledning till en försoningsprocess som kan leda till att såren läks och att man kan börja på nytt. Jag tror att det kan vara någonting för Sverige, sade Maria Leissner, delegationens ordförande.

Hon hoppas på att finna en metod som slutligen kan göra upp med det historiska osynliggörandet av romerna.

– De mekanismer som ledde fram till förintelsen har vi fortfarande med oss. Vi kan inte fortsätta att ha överseende med den institutionella diskrimineringen mot svenska romer. Det är ett hot mot demokratin och det är ett hot mot de värderingar som ska prägla vårt folkhem. Vi måste gemensamt anstränga oss för att göra antiziganismen skamlig.

Inbjuden att tala var även Rosa Taikon, romsk aktivist och silversmed. Hon berättade om sitt liv som rom och om sin syster Katarinas kamp för romernas rättigheter. Hon berättade om det mörka kapitel i Sveriges historia när ledande antropologer i Uppsala undervisade tyska läkare och professorer långt innan Förintelsen.

– Rasismen startade inte med Hitler. Den hade ett starkt fäste i Sverige långt innan Hitler kom till makten. Det var professor Herman Lundborg i Uppsala som drev det rasbiologiska institutet.

Rosa Taikon är uppväxt i ett samhälle som behandlat henne rasistiskt och är upprörd över allt det hon har upplevt.

– Demokratin har aldrig gällt oss romer. Enligt Rudko Kawczynski, ordförande i European Roma and Travellers Forum, mördades 3 000 romer i Europa mellan åren 1990 och 2002.

Rosa och hennes syster Katarina Taikon var en tumme i ögat på riksdagens ledamöter under sextiotalet.

– Vi var där nästan varje dag ett tag. En gång knuffade Tage Erlander nästan omkull mig.

Rosa berättade om lägerliv och att det tog fyra år att tömma alla lägren i Stockholm på sextiotalet.

– Arbetet med en vitbok kommer att bli en lång och svår process och det fodrar att man har politikerna med sig i arbetet.

Miranda Voulasranta är finsk rom. Hon är vice ordförande i European Roma and Travellers Forum och rådgivare åt Finska regeringen.

– Jag har själv en svensk bakgrund då min familj kom till Sverige under femtonhundralet. Det var tre bröder som kom från Tyskland och under drottning Kristinas tid hamnade de i Finland. Därför är många finska romer troligen från Sverige.

Enligt Miranda har romer i alla tider osynliggjorts och de har inte lämnat några spår i sina hemländers historiebokskrivning.

– I många länder får inte romer ta del av grundläggande mänskliga rättigheter, de ligger långt efter vad gäller bostad och arbete och de har ingen politisk representation.

Miranda menar att det händer inte något nytt med romernas situation i Europa idag.

– Tyvärr är det så. Diskrimineringssituationen för romer i Europa idag pågår och är lika stark som tidigare. Många romer lever under hot och kan inte integrera sig i samhället. De lever uteslutna från samhället och under ständig främlingsfientlighet.

Doug Kropp, Julie Roy och Dick Oosting.

Det har varit mycket lite information om dessa missförhållanden mot romerna och inga ursäkter har kommit.

Många program, resolutioner och förslag har kommit från EU.

– Det finns mycket omfattande program, men inte så många som är genomförda och implementerade. För det fodras en politisk goodwill och beslut fattade av stadschefer på högre politisk nivå.

När vi nu känner till bristen av romska rättigheter, varför görs ingenting för att ändra på det? Varför ser vi ingen förändring?

– Ett av svaren på det är att det inte finns tillräckligt med goodwill och att man inte tar frågan på allvar bland dem som har makten, dvs alla de internationella institutionella organisationer som har makt. Där träffas ledare varje år och tar fram policys och strategier för att bekämpa intolerans och bristande jämställdhet mot diskriminering, men samtidigt måste vi inse och erkänna att dessa policyn inte är riktade mot romerna, de kommer aldrig ner till grunden och rötterna i det romska samhället.

Miranda menar att romerna måste bli lika behandlade och jämställda medborgare i alla europeiska länder.

– Att skriva policys har ingen effekt om de ansvariga inte tar del av det som är skrivet och ratificerat. Under år 2005 beslutade Europarådet att forska i det som har hänt i EU-länderna vad gäller integrering av romer och kommissionen fick i uppgift att forska och producera förslag till åtgärder för hur de allmänna framtidsutsikterna ska se ut och hur romerna ska integreras i Europa i dag. Denna rapport kommer ut i dag den 25 juni.

Nyligen hölls ett möte på hög nivå i Bryssel när Frankrike övertog ordförandeskapet. Där diskuterades inte de den romska frågan särskilt allvarligt.

– De togs upp, men när man talar om de romska problemen ser man det som en social fråga och naturligtvis är det en social fråga, men det finns en enorm fatigdom, diskriminering, främlingsfientlighet och våldsamma händelser, något som ligger till grund för mänskliga rättigheter.

Men hur fungerar då en sanningskommission? Dick Oosting, Europe Director, International Center for Transitional Justice, med ett förflutet i Amnesty, försökte ge en bild av det. Han menar att den romska frågan länge varit en icke-fråga.

– Den romska situationen i Europa är ett allvarligt problem, särskilt när det gäl-

ler deras mänskliga rättigheter. Även i mitt eget land Holland är det en icke-fråga. Det som ni i delegationen tänker göra är en stor utmaning. Precis som Miranda sade så händer inget och när jag först hörde talas om era planer tänkte jag "Ni är galna". Men syftet är ju att beskriva sanningen och uppnå en symbolisk upprättelse, att kunna hantera de enorma övergrepp som skett. Den mest kända sanningskommissionen är den i Sydafrika. Den är en bra modell, men de kom fram till vem det var som dödat genom att lova amnesti åt förövarna.

Dick menar att en sanningskommission måste etablera en historisk kontext och en möjlighet för offren att göra sina röster hörda.

– En sanningskommission kan bana vägen för rättsfall. Den tar reda på alla förbrytelser vilket kan leda till försoning.

Han menar också att en sanningskommission inte får bli kategorisk.

– En sanningskommission är inget man gör på ett par månader med några få inblandade och varje situation kräver sin utformning av en sanningskommission. En sanningskommission är till för att man ska få en övergripande bild. Den största risken med en sådan kommission är att ansträngningen inte leder någonstans. En ursäkt räcker inte. Samhället måste förstå och inse att en "icke-existerande" grupp som romerna, en grupp som inte kan göra sig hörd måste få hjälp att hjälpa sig själv. För detta krävs ett stort offentligt engagemang där alla som arbetar med mänskliga rättigheter och media måste vara med. En sanningskommission ska vara av sådan art att politikerna får det svårt att vända ryggen till.

Julie Roy och Doug Kropp är bägge rådgivare till justitiedepartementet i Kanada och instrumentala i framtagningen av den sanningskommission som ska ta fram fakta kring de internatskolor som under mycket lång tid varit assimileringshelveten för de indianska barn som gått där.

– Vår roll etablerades i år i och med att sanningskommissionen kom igång. Dessa internatskolor startade på 1870-talet och

Gregor Lärhund, Viktor Famulson och Stefano Kuzhikov, några romska deltagare.

har drivits av tanken att man ska isolera de indianska barnen från sin egen kultur och assimilera in dem i majoritetssamhället. De flesta av skolorna drevs tillsammans med religiösa samfund, sade Julie Roy.

1970 stängdes de flesta av dessa skolor, 1990 började de första anmälningarna komma in. Några år senare fanns det 14 000 anmälningar. Vilket har lett till den största grupptalan i Kanadas historia.

– Idag finns det cirka 80 000 indianer som har gått på dessa internatskolor. Alla ska få en chans att göra sin röst hörd.

Kommissionen har en tvåårsperiod på sig att arbeta. Efter halva tiden ska en rapport med rekommendationer vara klar.

– Det sista året ska vi se till att dessa rekommendationer implementeras och efterlevs, sade Julie Roy.

Doug Kropp förklarade tanken ytterligare bakom internatskolorna.

– Tanken var att det är med barnen man måste börja. De fick inte tala sitt språk och hade ingen kontakt med sin kultur. Tanken var att döda indianen i barnet. och detta gjordes mot cirka 150 000 barn. Det våld och de sexuella övergrepp dessa barn utsattes för återupprepar de sedan som vuxna.

Till skillnad mot den kommission som arbetade i Sydafrika kommer ingen amnesti ges till de förövare som upptäcks i det kanadensiska materialet, men kommissionen har ingen juridisk funktion.

– Det behövs inte heller. Vi har insett att alla de rättsliga instanser som krävs för att åtala alla förövare finns redan. Hos oss ska man känna sig säker när man berättar. För vår ursprungsbefolkning var det mycket viktigt att ordet sanning fanns

Barn hade ju dött i dessa skolor. Men det fanns en vilja att gå vidare.

En sanningskommission ska öka medvetenheten hos allmänheten. Arbetet som görs måste sedan fortsätta. I Kanada ska man etablera ett forskningscenter där all dokumentation från kommissionen hamnar.

– Det är viktigt för oss att veta vem det är som ska föra arbetet vidare och etablerad av ett forskningscenter är av största vikt.

Doug talade om kostnader. En sanningskommission är ingen billig apparat. Det är dessutom viktigt för trovärdigheten att kommissionen har en egen budget.

– Oberoende är av största vikt. Jag hoppas att vår kommission leder till att ursprungsbefolkning och majoritetssamhälle kan börja umgås med varandra, sade Doug Kropp.

För tio år sedan fick de resande i Norge en ursäkt från den norska regeringen.

– Statens roll var klar. Politikerna var tvungna att inse att de måste ta ansvar för det som deras föregångare hade gjort, sade Tove Skovedt, Senior Adviser på arbetsdepartementet i Norge. Hon sitter även med i en expertgrupp i romafrågor på Europarådet.

I Norge har de resande och romer gått skilda vägar. Det är de resande som råkat mest illa ut. Deras kvinnor har sterilise-

med i namnet och vi, precis som ni, upplevde att de inte helt litade på oss i kommissionen.

rats och de har som grupp förföljts under mycket lång tid. Nu har de fått ersättning för det. Ersättningen utgörs av en fond på 9 miljoner euro för kollektiv ersättning och den får användas i kulturella syften. 500 000 euro administreras av en stiftelse av resande, där det finns en medlem från regeringen som inte kan rösta.

– Naturligtvis kan inte pengar ändra på att man är steriliserad, men ersättningen är ändå en försoning, menar Tove Skotvedt.

Hon varnar för en svår process med den svenska sanningskommissionen.

– När regeringen är redo måste den kunna be om ursäkt och börja tala med romerna som man tidigare bara har struntat i. Ombudsmannen för etnisk diskriminering, Katri Linna, sade vad hon tyckte om en sanningskommission.

– Romerna i Sverige har i århundraden förföljts av svenska myndigheter. En sanningskommission skulle kunna öka förståelsen. Allting har en bakgrund. Både det som sker i Italien idag och alla de ärenden som vi driver där romer diskrimineras. Trots att lagstiftningen i Sverige har ändrats lever många av de gamla inställningarna kvar.

Så hur kan då en försoningsprocess se ut?

– Den måste bli till en strategi, inte bara individuella sådana utan strategier som kan lösa hela gruppens problem. Än idag påverkas romers vardag av att man inte har ett stabilt boende och så undrar man varför de inte kommer in i samhället. En ursäkt är bara ett litet steg på vägen. Vi

måste öka majoritetsbefolkningens medvetenhet om vad det är som händer. I skolan måste man lära ut den riktiga historien. Det måste finnas tydliga politiska beslut som följs upp. En ursäkt utan insatser skulle kunna ses som ytterligare ett svek, sade Katri Linna.

Romsk musikkung begravd i Niš

Text: Mirella Pejčić

Torsdagen den 12 juni 2008 begravdes den internationelle kungen av romsk musik Šaban Bajramovic i staden Niš i södra Serbien. Flera hundra serbiska och romska beundrare deltog i en av stadens största begravningsceremonier, inklusive Serbiens president Boris Tadic och minister Rasim Ljajic samt många kända musiker, författare, regissörer och konstnärer. Šaban Bajramovic, den mest hyllade romska sångaren, kompositören och poeten på Balkan, dog den 8 juni som en följd av hjärtinfarkt. Under begravningsceremonin uppvaktades han med orden som "musikgeni" och den "mest autentiska Balkanmusikern".

Barjamovic besökte Indien på inbjudan av Jawaharlal Nehru och Indira Gandhi, där han blev erkänd som "the

King of the Gypsy World Music" och hans version av "Gelem, Gelem" är numera känd som den internationella romska hymn. Han har medverkat i ett antal filmer och genom åren uppträtt med många kända regionala och internationella rock, latino och rap musiker. New York Times placerade Bajramovic bland 10 största bluesångare i hela världen. Under den Internationella Jazz Festivalen Nissville 2006 tilldelades han utmärkelsen för "Livets verk". Festivalen föreslog också att Kulturministern belönar honom den nationella pensionen, att han blir förklarad "hedersmedborgare". Den sydserbiska staden Niš är känd för sin romska befolkning och Festivalen har ytterligare föreslagit att en gata eller boulevard i staden bör bära hans namn.

Romers rättigheter ska stärkas i Moldavien och Ukraina

Text: Mirella Pejčić

Europarådet och Europeiska kommissionen har tillsammans inlett ett projekt för att förbättra romers rättigheter i Moldavien och Ukraina. Projektet ska ge myndigheter bättre kunskap om hur romers rättigheter ska stärkas och belysa romers situation. Liknande projekt under benämningen "Decenniet för Roma Inkludering 2005-2015" har tidigare startas och genomförts med goda resultat i ett antal östeuropeiska länder, bl.a. Albanien, Grekland och Serbien. Projektet i Moldavien och Ukraina har som syfte att förhöja den inhemska kapaciteten att planera, implementera, övervaka och kommunicera en nationell handlingsplan för romer, med fokus på utbild-

ning och hälsa, samt att motverka negativa stereotyper som drabbar romer.

Ukrainas huvudstad Kiev lyser med sin frånvaro av romer och till skillnad från många andra europeiska länder, där romer är en geografisk utspridd minoritet, ukrainska romer tycks vara geografiskt koncentrerade inom vissa regioner i landet. Den typen av regionalkoncentration kommer förmodligen i det långa loppet att underlätta för implementering av romernas rättigheter. Många minoritetsgrupper bor i Ukraina och enligt den ukrainska rapporten till Europarådet om implementeringen av Ramkonventionen är romer en minoritetsgrupp av tretton andra mindre grupper vars antal beräknas

mellan 10 000 och 100 000. Medan många ukrainare öppet erkänner att romer är en oönskad och ogillad minoritetsgrupp, den statliga rapporten till Europarådet förbiser att det förekommer diskriminering av romer. Europarådet övervakningskommittén för ramkonventionen har dock ett antal gånger påpekat att diskriminering av romer och andra grupper förekommer samt att diskrimineringen behöver erkännas och motverkas av domstolsväsendet och andra berörda myndigheter. Det återstår att se hur den nationella handlingsplanen för romer med fokus på utbildning och hälsa kommer att utformas och implementeras i Ukraina och Moldavien.

Minoriteternas kultur

I juni var det dags för kulturutskottets offentliga utfrågning om de fem nationella minoriteternas kultur. Företrädare för respektive nationell minoritet och politiker var närvarande för att ge sin syn på hur långt Sverige har kommit med minoritetspolitiken och vad som egentligen har gjorts.

Text: Bengt O Björklund och Mirelle Gyllenbäck **Foto:** Veronika Portik

Det är åtta år sedan Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd av de nationella minoriteterna. Blandad kritik har förts mot Sverige i hanterandet av denna fråga. I och med denna utfrågning ville riksdagen öka kunskapen om de minoriteternas villkor i samhället.

Docent Lars Elenius, forskare vid Luleå tekniska universitet, berättade om de kriterier som fanns för att bli erkänd som en nationell minoritet. Gruppen ska vara en urskiljbar minoritetsgrupp, en grupp där det finns en gemenskap och gruppen ska ha en icke-dominerande ställning i samhället. Den ska ha en urskiljbar kultur vilket i praktiken innebär att gruppen ska ha en religiös, språklig, traditionell och eller en kulturell särart. Gruppen ska ha en tydlig självidentifikation, den enskilda personen som tillhör gruppen samt att gruppen i stort ska ha en vilja och sträva efter att kunna behålla sin identitet. Det sista kriteriet som handlar om en historisk kontinuitet i landet innebär att gruppen ska ha historiska eller långvariga band i Sverige. Gruppen ska helt enkelt ha vistats i landet under flera generationer.

Olle Josephson, chef för Språkrådet, menar att ställningen som officiellt minoritetsspråk har varit bra för respektive minoritetsspråk. Respektive språk har sina problem att ta itu med men enligt Olle Josephson kan man vara säker på en sak.

– Hade inte Sverige ratificerat minoritetsspråkskonventionen för de fem språken 1999 så hade språken haft en sämre position än vad de har idag, säger han.

Både samiska och romani chib är språk som präglas av att det finns många olika varieteter som skiljer sig mer eller mindre från varandra. Detta innebär att uppgifterna att kunna utveckla ett gemensamt skriftspråk är svårt för dessa språk.

– Man ska vara försiktig med generella recept när det gäller minoritetsspråken, säger Olle.

Lars Ander Baer, same och styrelseordförande i Sametinget talade om Sametingets ansvar över de samiska kulturfrågorna och makten över de avsatta pengarna.

– Kulturrådets pengar till samerna bör förvaltas av samerna själva i Sametinget. Idag finns det inte pengar till samisk litteratur, konst och så vidare. Det skulle behövas en samisk teater på högskolenivå.

Han menade också att det behövs mer pengar till de samiska tidningarna.

– De tidskrifter som finns idag finansieras av de anslag Sametinget har, ett anslag som inte har ökat sedan 1993.

Även Bengt Pohjanen, tornedaling, författare och styrelseledamot i Svenska Tornedalingars riksförbund talade om bristen på pengar och om att inte synas.

– Nils Holgersson såg oss inte när han flög över Sverige. Vi är här idag för att öppna hans öga.

Den första pjäsen på meänkieli uppfördes 1977 och det finns många sånger skrivna på detta språk.

– Vi finns och kommer att finnas länge, sade Bengt Pohjanen.

Voitto Visuri, sverigefinne och ordförande i Sverigefinska riksförbundet, talade om barnen och vikten av tvåspråkighet.

– Detta är ett viktigt tillfälle för oss att ge vår syn på kulturen. Kulturen är inte en del av samhället, den är samhällets grund. Sverigefinska organisationer har funnits i över hundra år och har bland annat en omfattande barnverksamhet, sade han.

Tidigare hade man tusen barn per år på språkläger, men på grund av sämre ekonomi är det färre nu.

– Det är de äldre som är kulturöverförare till våra barn och det är språket som är

Angelina Dimeter-Taikon

stöttepelaren i vår kultur. Vi vill att våra barn är tvåspråkiga, sade Voitto Visuri.

Han menade också att möten som detta borde permanentas.

Domino Kai, rom och utredningssekreterare i Delegationen för romska frågor, inledde med en tillbakablick på romernas historia i Sverige.

– Trots sin 500-åriga historia i Sverige finns det ingen samordnad dokumentation om romerna. Romerna själva måste nu börja dokumentera, sade han.

Han menade också att det fanns en fara i synen på språket.

– É romani chib får inte nedvärderas för att det så länge bara har varit ett skriftspråk. Det finns också ett behov av en romsk teater och den romska litteraturen behöver också stöd.

Domino Kai tog också upp situationen för romsk media. Där finns en särskild problematik eftersom É romani chib består av ett otal olika dialekter.

– Det räcker inte med två timmars radiosändningar i veckan som Sveriges radio har och SVT ska vi inte tala om, de har inga program alls för romer och romska tidningar borde få permanenta stöd.

Angelina Dimeter-Taikon, föreståndare för Roma kulturklass, berättade om hur det är att arbeta i en skola som profilerar den romska kulturen, språket och historien.

– Det är en tillgång att kunna leva med en extra kultur. Vi lär våra barn om vårt kulturarv som till exempel alla romska ord som finns i svenskan, sade hon.

Anders Carlberg är jude och ordförande i Judiska församlingen i Göteborg. Han berättade historien om Aaron Isac, den första juden som inte fick bosätta sig i Sverige på 1700-talet för att han var jude.

Den nya diskrimineringslagen

Text: Bengt O Björklund Foto: Fred Taikon

Den 23 maj i år talade Cafer Uzunel, kansliråd på integrations- och jämställdhetsdepartementet, om den nya diskrimineringslagen som efter att ha varit på utredning i sex år äntligen kommer på plats.

De nuvarande fyra ombudsmännen, Jämställdhetsombudsmannen, Jämo, ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO, Handikappombudsmannen, HO och Ombudsmannen för etnisk diskriminering, DO, kommer alla att slås ihop till Diskrimineringsombudsmannen, DO.

– Lagen debatterades i riksdagen igår, men tiden räckte inte till, så debatten kommer att fortsätta, men vi hoppas att den är klar den 4 juli då det är tänkt att vi ska ha en votering i frågan.

Den nya lagen innebär en hel del nyheter. Den kommer främst att bli mer

omfattande och än mer heltäckande.

– Under de sex år som gått har det hänt en hel del på diskrimineringsområdet. Vi har till exempel fått fyra nya lagar, men nu ska det bli till en enhetlig lagstiftning och de luckor som har funnits tidigare kommer att täckas.

Det är bland andra värnpliktiga och offentligt anställda som nu täcks av den nya lagen.

– Det är sju olika lagar som nu blir till en och alla diskrimineringsområden kommer att behandlas lika.

En annan nyhet är att intresseorganisationer kan få talerätt i ett mål. Det kommer inte längre att utdömas skadestånd, diskrimineringsersättning kommer det att heta. Det kommer att finnas en diskrimineringsnämnd som ska fungera som motpart till DO. Den 1 juni 2009 är det tänkt att den nya lagen ska träda i kraft. Men

Anders Vilhelmsson, Cafer Uzun och Anett Sasvari

vem är det då som blir den nya övergripande diskrimineringsombudsmannen?

– Efter midsommar borde vi vara klara med intervjuerna och den nya verksamhetschefen vara utsedd.

De mest brännande frågorna som väntar på den nya DO:s bord handlar om den bristande tillgängligheten för funktionshindrade och att starta aktiva åtgärder för samtliga diskrimineringsgrunder.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Delegationen för romska frågor

É Delegatsia pe romané pušaimáta

Aktuellt från Delegationen för romska frågor

Den 25 juni arrangeras en konferens kring Vitboksbegreppet – vad innebär ett sannings- och försoningsarbete? Vad kan en sådan process uppnå?

Konferensen riktar sig till delegationen och speciellt inbjudna gäster.

Bland föreläsarna hörs bl.a.;

Rosa Taikon, Silversmed, Tove Skotvedt, Arbetsmarknadsministeriet i Norge, Miranda Vuolasranta, vice ordförande för the European Roman and Travellers Centrum, samt Julie Roy och Dough Kropp från Justitiedepartementet i Kanada.

Hittills har Delegationen aktualiserat ett antal studier, bl.a.;

- Minoritetslagstiftning, med betoning på inflytande – Raoul Wallenberginstitutet
- Diskriminering i arbetslivet – Stockholms Universitet / CEIFO
- Forskningsöversikt – Centrum för Multietnisk forskning, Uppsala Universitet
- Media-analys - Kalmar Högskola

Resultaten från flera av dessa studier rapporteras under hösten.

Vi fortsätter våra samtal med kommunerna, med fokus på det minoritetspolitiska arbetet för romska frågor. Den 23 och 24 oktober planeras en gemensam konferens för tjänstemän och romska föreningar i kommunerna. Vi välkomnar kommuner att ta kontakt med kansliet!

Kontaktperson tiina.kivelio@integration.ministry.se

Delegationen har initierat samtal med Skolverket m.fl. kring modersmåslärarnas möjlighet att få behörighet som romanésklärare.

Anna-Sofia Quensel är sedan 23 april 2007 anställd av Integrationsdepartementet som utredningssekreterare, med huvudansvar för skrivandet av sluttexten till Delegationens utredning.

Via vår hemsida www.romadelegationen.se kan du läsa de senaste nyheterna om sådant som rör Delegationen och romska frågor i landet.

Foto: courtesy Seed Gamero – EveryOne Group

Den svenska tystnaden

Allt fler protester hörs mot den svenska regeringens lama agerande i frågan om hur den italienska regeringen behandlar sina romer.

Text Irka Cederberg

Svenska medier har varit frapperande tysta om de fascistiska strömningarna efter det senaste valet i Italien.

Stillatigande tycks de åse den allt våldsamare antiziganismen som har följt med Berlusconi's valseger i maj.

Berlusconi har knutit flera fascistiska och främlingsfientliga representanter till sin regering.

I svenska medier framställs brinnande sophögar i Milano som ett allvarigare

problem än brinnande romska bosättningar runtom i Italien.

Det är nu inte bara romer som har hotats och förföljts under de senaste veckornas accelererande rasistvåld. Också landets judiska minoritet är skrämmd av den ökande rasismen. Den 1 maj blev en ung judisk man av rumänskt ursprung nerslagen av en grupp nynazister i staden Verona. Han avled av skadorna några dagar senare.

Roms nyvalde borgmästare, Gianni Alemanno, tillhör den postfascistiska Nationella Alliansen, som har haft problem med att på ett övertygande sätt ta avstånd från den gamle diktatorn Mussolini. Roms judiska församling har uttryckt stor oro över att ha fått en borgmästare med Alemannos politiska bakgrund. Efter valet hälsade jublande anhängare Alemanno med utsträckta armar och ropen "Duce, Duce!"

Alemanno har försäkrat att han ämnar bli en borgmästare för alla romare, vilket han också meddelat i telegram till både påven och chefsrabbinen i Rom.

Judarna tvivlar. Chfserabbinen, Riccardo Di Segni, har besökt romska bosättningar i Rom och uttryckt sitt och den judiska församlingens stöd åt romerna. "Det finns oroande tecken på rasism i Italien i dag", sa rabbinen. Judar och romer led samma fruktansvärda öde i nazisternas koncentrationsläger, poängterade han. "Vi måste vara vaksamma, inte bara mot det som sker nu utan också mot vad som kan komma att ske. Detta måste stoppas nu."

Den 8 juni ordnades en manifestation mot rasismen framför Colosseum i Rom. "Stoppa rasismen!", "Stoppa diskrimineringen av romer och sinter i Italien!" var några av parollerna. Initiativtagare var den kände romske musikern Santino Spinelli.

I manifestationen deltog också judiska representanter.

Romska visor i Norden

En samling med resande och finska kale romers sånger och musik från hela Norden har samlats på två cd-skivor som nyligen kommit ut. "Visor på vandring i Norden" heter den (Etnisk musikklubb 2007), och det är en brokig samling sånger inspelade av 13 olika artister.

Skivorna speglar resande och resanderomska traditioner sedan långt tillbaka.

En riktig stor kulturskatt med romani och romska sånger, allt från traditionella gamla resandesånger till nyare stil med

nyskriven text och musik.

Bland de medverkande finns Kent Johan Hallman, Hilja Grönfors, Tattarprinsen Christian Bergström, Lenny Lindell och Ralf Novak Rosengren.

Producent för projektet är Arne Fredriksen.

– Det huvudsakliga syftet var att dokumentera sång och musik av romanifolket i Norden. Detta har ingen gjort tidigare.

Det var inget lätt projekt, men till slut var det i hamn.

Romsk tjej med etnologiska studier

Mirelle Gyllenbäck är 21 år gammal och det senaste tillskottet i É Romani Glindas redaktion. Hon har ett ben i den romska världen och det andra i de resandes. Nu är hon klar med B nivån i etnologi på Södertörns högskola.

Text Bengt O Björklund **Foto** Rosario Ali Taikon

Mirelle har studerat på Poppius journalistiska skola och har diplom i praktisk journalistik. Poppius är Nordens äldsta journalistiska skola. Hon har även läst romsk historia vid Södertörns högskola och hon har haft en praktiktjänst på DO i drygt ett år. Det var då som hon började intressera sig för de romska frågorna. Hon har också frilansat som journalist i några år och sålt artiklar till bland andra Aftonbladet och Metro. Just nu studerar Mirelle etnologi på Södertörns högskola.

– Det är intressant och det är något som jag vet att jag kommer att ha användning för i framtiden. Redan nu kan jag använda min kunskap inom min journalistiska bana.

Mirelle har just avslutat B kursen och börjar alltså på C nivån till hösten.

– Jag har precis avslutat min B uppsats som handlar om romers syn på identitet och deras förhållningssätt till andra romska grupperingar.

Detta kommer även att utgöra grunden för den C uppsats hon måste skriva i höst.

– Uppsatsen handlar om, att även om det finns olika grupperingar bland romerna så finns det vissa faktorer som ändå förenar dem. Jag har identifierat tre av dessa faktorer, de är historiens roll, vi-

och-de-tänkandet samt platsens icke-betydelse. Självklart finns det fler faktorer än dessa, men jag har valt att fokusera på dem för jag hade fem informanter till min uppsats, och när jag hade analyserat de intervjuer jag gjort med dem, märkte jag att det fanns en röd tråd i deras berättelser och den tråden var just dessa tre faktorer. Givetvis går det inte att generalisera, men det här var något som jag märkte när jag sammanställde materialet.

Eftersom Mirelle själv är rom har hon varit aktsam på att inte bli för subjektiv i sin behandling av ämnet, även om det har varit svårt, menar hon.

– Jag har försökt att behålla en distans till både informanterna och själva ämnet för att kunna vara så objektiv som möjligt.

I den uppsats som Mirelle kommer att skriva i höst kommer hon att utveckla tanken och resonemangen kring dessa teman.

– Jag har inte bestämt mig för hur jag ska göra, om jag

ska renodla intervjuerna till att endast handla om vad en grupp anser. Kanske kommer jag att ta någon av grupperna från Balkan. Det skulle vara spännande, säger Mirelle.

Mirelles uppsats kommer att ligga i sin helhet på: www.romaniglinda.se

Teater om de s. k. Tattarkravallerna i Jönköping 1948

Resa utan slut

av Arne Andersson

OBS! NYTT PREMIÄRDATUM.
Biljetter ombokas på 036-34 81 81

28 juni – 24 aug
Kålgårdsområdet, Jönköping
Biljetter 036-34 81 81, 12 95 00

ABF Med stöd av Länsstyrelsen, Jönköpings kommun, Sparbanksstiftelsen Alfa, Smålands Musik och Teater och Regionförbundet

Katitzi på romanés

Så har då historien om den romska flickan Katitzi återvänt till det språk Katitzi borde ha talat när det begav sig, nämligen romanés. Hans Caldaras har gjort en kämparinsats när han nu blivit klar med översättningen av den första Katitziboken.

Jenny Lindblad från Podium bokförlag var mycket nöjd.

– Vi är mycket stolta över denna bok, sa

hon. Det är den sjunde vi gett ut på romanés. Det känns fantastiskt att romska barn nu kan läsa Katitzi på romanés.

Bland gästerna fanns även Hans Caldaras kusin Rosa Taikon, Katarina Taikons syster.

– Tänk om Kati kunde ha fått vara med om att se hennes bok översatt till romanés. Det

finns inte lika många ord på romanés som det gör i svenskan, men Hans har lyckats få fram andemeningen i Katarinas arbete. Jag är otroligt glad att Hans har tagit sig tid till detta. Det är inte något man gör på en kafferast.

Radiojournalisten Adam Szoppe samtade en stund med Hans om boken. Hur började det?

– Det var jag som kom med förslaget till Jenny och hon tänkte på alla cylindrar. Jag pratade om det med Rosa och hon tyckte också att det var en god idé. Detta var en stor kärleksgåva som jag ville ge Kati.

Hans ville göra boken så bra som möjligt och han hade inte bråttom med den. Men det fanns krav på honom.

– Romanés är ju inte ett skriftspråk och det finns ju många dialekter. Jag har ju översatt den till kelderasch som är min egen dialekt.

Ett annat problem var att Katarina skrev som ett barn tänker, men romska barn har inget barnspråk.

– Det var något jag fick kämpa med, men jag hoppas att detta kan bli en bra förebild för alla romska barn. Lyckligtvis har vi romer kommit över vår rädsla att visa upp vårt hemliga språk, det enda vi hade som skydd genom en historia av förföljelse.

En liten flicka på väg mot Förintelsen

Janna Eliot har skrivit boken om Settela, sintiflickan som tittar ut ur en boskapsvagn på väg till Auschwitz där hon mördades, en bild som har förföljt många. I boken Settela får vi följa flickans väg mot förintelsen ur ett barnperspektiv.

– Bilden av Settela har alltid fascinerat mig och jag, precis som många andra människor, har förföljts av hennes gåtfullhet, skönhet och öde. Efter att jag hade översatt Aad Wagenaar's bok SETTELA till engelska för några år sedan insisterade några vänner vid Traveller Education på att jag skulle skriva en roman för skolan baserad på de fakta Aad hade tagit fram i sin berättelse. Sedan såg jag ju också att på många romska webbsidor efterfrågade man mer litteratur kring den "glömda Förintelsen".

Var den svår att skriva?

– Jag var ju tvungen att göra lite efterforskningar och naturligtvis, det var känslomässigt dränerande att skriva om en sådan hemsk period, särskilt när man vet att det inte finns ett bra slut. Jag ville

vara så trogen jag kunde gentemot de fakta Aad har om Settela i sin brillianta bok där han söker efter hennes identitet. Jag försökte föreställa mig hur det kunde ha varit för en ung sinti att växa upp i Holland under kriget. Jag försökte göra vansinnet runt henne begripligt. Aad berättar att vid tillfället när Settela fotograferas blickandes ut från boskapsvagnen, ropade hennes mamma på henne att gå bort från dörren, med Settela lydde henne inte. Så jag drog slutsatsen att Settela var en modig och nyfiken flicka och använde denna karaktäristik för att försöka injicera lite humor i boken.

Vad kan Settelas öde att säga oss idag?

– Vid ett tillfälle i min bok sitter nioåriga Settela utanför baracken i Auschwitz, sökande efter andra barn. "Jag ska ta er härifrån" lovar hon dem. "Vi går någonstans där luften är ren. Ett ställe utan sol-dater. Jag ska ta er alla till ett land där folk dansar och spelar musik. Där vi kan plocka bär och bada i rena bäckar. Där vi kan resa fritt i vagnar. Till ett land där

sockervadden växer på träd."

Som vi alla vet från de globala händelser som sker idag och påverkar romer, är vi långt ifrån att nå den idealiska situation som Settela föreställer sig.

Settela är inte bara en symbol för det romska/sinti folket. Som ett litet barn, brutalt mördad på grund av sin etnicitet och livsstil, är hennes historia evig, en påminnelse om att alla barn tillhör världen, och borde värderas högt.

Bra att veta

Den romska kvinnan är utsatt och diskriminerad i dubbel bemärkelse, både som kvinna och som rom. Detta konstaterades vid den utbildning som Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) tillsammans med Jämställdhetsombudsmannen (JämO) anordnade.

Text och foto: Mirelle Gyllenbäck

– Det är viktigt att veta hur man ska gå tillväga om man anmäler diskriminering till oss men det är även viktigt att veta hur juridiken fungerar i praktiken, säger Katri Linna, Ombudsman mot etnisk diskriminering i sin öppningstalan till kvinnorna.

Det var i april som utbildningen genomfördes och var den första i sitt slag där endast romska kvinnor medverkade. DO vill bli mer medveten om hur de romska kvinnornas livsvillkor ser ut och få reda på vad myndigheten kan göra för att kunna hjälpa dem. Kvinnorna hade många förväntningar på att utbildningen skulle ge dem mer kunskap om deras rättigheter och de vill få reda på var de kan vända sig då de blir diskriminerade. Majoriteten av kvinnorna utlyste även fler utbildningstillfällen för att få en större kunskap om hur de olika lagarna fungerar.

Trots att romerna befunnit sig i landet under flera hundra år har de inte haft samma rättigheter som majoritetsbefolkningen. Det är först de senaste åren som romernas livsvillkor och rättigheter har börjat uppmärksammas i allt större grad, både från romerna själva och från majoritetsbefolkningen. En av anledningarna till detta är DO:s insatser som består av utbildningar och möten med romer som har lett till ett gott samarbete parterna emellan. Men trots detta lever fördomarna och de förutfattade meningarna kvar i samhället

– Eftersom romerna är så väldigt diskriminerade så är det många av dem som förlikar sig med bilden om att det är okej att bli diskriminerad och det är ingenting som man protesterar mot, säger Heidi Pikkarainen, utbildare på DO.

Katri Linna och Heidi Pikkarainen.

Flest kvinnor som anmäler

Alla handlingar som kommer till DO blir offentliga handlingar som vem som helst kan ta del av. Men om det finns handlingar som har känsliga uppgifter så kan de bli sekretessbelagda. Förra året fick myndigheten in ca 1000 anmälningar, 30 av dem var från romer.

– Om alla romer skulle anmäla den diskriminering de blir utsatta för skulle vi få vara lika stort som regeringskansliet, säger Heidi Pikkarainen.

Av de anmälningar som kommer till DO från romer är det 70 procent av dem som kommer från romska kvinnor och diskrimineringen kan yttra sig på många plan i samhället, alltifrån när kvinnorna ska handla mat, luncha med barnen eller tanka bilen. Katri Linna menar att den romska gruppen är den enda med så stor marginalisering då det gäller anmälningar. Det är kvinnor från samtliga grupper som anmäler trots att det är de finsk romska kvinnornas klädsel som utmärker sig tydligast. Men att det endast skulle vara de finsk romska kvinnorna som blir mest diskriminerade håller inte en av deltagarna med om

– Det syns oftast att vi är romer på grund av att vi har kjol, man blir mer stämplad än romska män. De kan smälta in på ett helt annat sätt, säger en av deltagarna.

Under dagen diskuterades många frågor med deltagarna, en av dem var om varför romer alltid har blivit utsatta för

diskriminering. Enligt deltagarna beror detta på många faktorer som utseende och kläder som inte har sett ut som majoritetsbefolkningens. Andra faktorer som påverkat är den okunskap och fördomar som florerat om gruppen och att gruppen blivit sedd som tjuvar och opålitliga.

– Trots att situationen självklart är mycket bättre idag så finns det de som byter efternamn för att inte bli stämplade som "zigenare", säger en av deltagarna.

De romska kvinnorna blir utsatta för en annan typ av diskriminering än de romska männen konstaterade deltagarna. En av anledningarna till detta är att de utmärker sig mer än männen i de flesta fall genom sin klädsel. Kvinnorna får i många situationer företräda familjen i samhället vilket gör att hennes situation blir mer sårbar

– Människor ute i samhället upplever romska kvinnor och män på olika sätt tror jag, säger en av deltagarna.

Deltagarna uttryckte att de ville att romska kvinnor ska gå samman och organisera sig för att själva kunna förbättra sin situation. Det behövs även mer information och utbildningstillfällen för romer, i synnerhet för de romska kvinnorna så att de ska kunna bli starkare i sin roll, både som kvinnor och som romer ute i samhället. Det är även viktigt att historiens roll lyfts upp, för att få mer kunskap om det förgångna så att alla kan lära sig av det inför framtiden, konstaterades det av samtliga deltagare.

*Så kommer hon ut
iklädd en blå mantel
– buren av starka
romska ungdomar.*

Svarta Sara skänker Europas romer kraft

Text och Foto: Tommy Wiberg

Tidig morgon i St-Maries-de-la-Mer. Kyrkporten står öppen. Romer från hela Europa vandrar sakta ned i kryptan längst fram i kyrkan för att tända ett ljus och hedra Svarta Sara. Böner viskas fram, nya mantlar draperas på Saras axlar - rosa, blå...

Händer vidrör Saras lilla mörka ansikte - en tiara placeras på hennes huvud. Små barn bärs fram för att vidröra henne som skydd för livet.

Vid hennes fötter ligger två små stödskenor. Är det någon som lämnat kryptan på friska ben?

Ljusen blir fler och fler - värmen i kryptan är nästan outhärdlig.

Uppe i kyrkorummet pågår en mässa i flera timmar. Kyrkan är helt full med folk. Utanför kan stora skaror höra mässan i högtalare. Alla väntar på att helgonbilden ska bäras ut.

Så kommer hon ut iklädd en blå mantel - buren av starka romska ungdomar. En procession med hästar från Camargue i spetsen går genom hela byn. Gatorna kantas av bybor, turister och romer. Sakta

och värdigt skrider processionen fram mot medelhavet varifrån Sara en gång sägs ha kommit.

De vita hästarna med sina franska cow-boys rider långt ut i vattnet tillsammans med Sara. Åskådarna följer efter med

vatten ända upp till midjan för att hälsa henne välkommen till stranden - en symbolisk upprepning av hennes ursprungliga ankomst.

Varje år i maj kommer hon igen och romerna samlas på nytt i stora skaror.

Stor folkfest

Festen i byn pågår dygnet runt i flera dagar. Romska orkestrar och musiker spelar på torgen och restaurangernas ute-serveringar. Spontant dansar unga och gamla flamenco. Och långt fram i natten kan man höra en blåsorkester spela - hur orkar dom. De började redan klockan tio på morgonen men glädjen ger krafter och håller tonen ren.

Fakta

St-Maries-de-la-Mer är en pilgrimsort för romer. Deras skyddshelgon - Svarta Sara - sägs enligt legenden ha landstigit i Camargue tillsammans med Marie Magdalena ett av stadens andra skyddshelgon. Mörkhyade Sara (Sara-la-Kali) tros antingen ha varit Magdalenas dotter eller möjligen hennes egyptiska tjänarinna. Varje år i maj vallfärdar tusentals romer för att betyga skyddshelgonet Sara sin vördnad.

De vita hästarna med sina franska cowboys rider långt ut i vattnet tillsammans med Sara.

Undervisningsråd
Mats Wennerholm,
Maj Beijer och Suss
Forssman Thullberg.

Slutet på en epok

Den 15 maj 2008 presenterade Maj Beijer sin bok "Mest språk - Språk- och kulturkunskap I ett alltmer gränsöverskridande samhälle". Det var samtidigt tack och farväl till hennes arbete på Myndigheten för skolutveckling.

Text Mirelle Gyllenbäck **Foto** Veronika Portik

Det var många som ville träffa och säga några ord till Maj Beijer på hennes stora dag. Bland de många tacktalarna under middagen fanns È Romani Glinda's egen Rosario Taikon Ali som tackade för allt arbete Maj Beijer gjort för de romska barnen, för engagemanget i de romska utbildningsfrågorna och hennes insatser i att ta fram romska läromedel.

Under samtalet med Suss Forssman Thullberg, chef på myndighetens Infokom-enhet, om vad boken handlar om, belystes många av Maj Beijers engagemang under de trettio år hon har varit verksam med frågor som rör minoritets- och invandrarundervisningen, alltså modersmålsundervisning. Det är ett digert verk, ett slags testamente och samtidigt en sammanfattning av ett yrkesliv. Den ger även personliga reflektioner och

delar med sig av olika politiska aspekter. Hon anser att det är viktigt att alla de språk som finns i Sverige får det stöd de behöver. Inom en rad olika områden krävs det mer flerspråkighet. Då det gäller kontakten med olika länder är språkkompetensen avgörande.

– Det finns ett stort behov av detta om vi ska klara av den internationella utvecklingen, sade Maj Beijer.

Under middagen som följde blev det än mer tydligt vilken gärning hon utfört. Talare efter talare reste sig och talade om sin kontakt med henne i olika situationer, på resor runt om i världen och i sin verksamhet.

Avslutningsvis hade Maj Beijer en önskan till alla medmänniskor att ta lärdom av historien och blicka framåt och se vad som sker i Europa och i världen och bland de flerspråkiga barnen eftersom det är de som är vår framtid.

Maj Beijer
avtackas av
Rosario Ali
Taikon.

Gamla kära bilder berättar

Kära läsare av Gamla bilder berättar. Vi har fått låna två bilder av Lars Lindgren som han har lyckats köpa i skärholmen. Det är gamla fina bilder från ett tidigt 1900-tal. Vi vet att familjen Demeter bodde i Danmark mellan 1906 fram 1913, då de blev utvisade från Danmark till Sverige. Jag tycker mig skönja både Joška och Ruva Demetri med sina skägg, men jag är inte helt säker.

Kanske är bilderna tagna innan de reste till Danmark? Jag tycker att både Joška och Ruva ser yngre ut än de bilder vi tidigare visat från 1913. Vi kan se en person med en dagstidning i fickan och den är svensk, det står nämligen (svenska) på tidningen. Det kan vara Svenska Dagbladet eller kanske Sydsvenska dagbladet eller Skånska någonting?

Det är många personer på dessa två bilder och nu vill vi ha hjälp från er läsare att identifiera folket på bilderna. Ring eller skriv till oss (se sidan 2).

Ha en skön sommar allesammans hälsar redaktionen

Grekisk potatissallad

Det här behövs till ca. 8 personer:

1 kg. Små färskpotatisar
500 gr. Haricovertes

Till dressing:

2 st. Chilipeppar röda
1 dl. Olivolja
1 klyfta Vitlök
1 knippe Bladpersilja
1 msk. Rödvinvinäger
Salt och vitpeppar

Gör så här:

Dela potatisen på mitten och koka den, lägg dem i ett durkslag och låt rinna av. Koka upp haricovertes och låt dem sjuda i 2 minuter.

Gör så här med dressingen:

Skala och pressa vitlöken, hacka bladpersiljan, kärna ur och strimla chilipepparn. Lägg allt i olivoljan och rödvinvinägern, vispa ihop det i en liten skål, lägg i haricovertes, låt stå och dra tills potatisen är klar.

Håll dressingen över potatisen 5 minuter innan serveringen, om dressingen hålls över för tidigt kan salladen bli missfärgad.

Salladen kan serveras varm eller kall, den passar bra att ätas till sommarens grillparty.

Smaklig måltid och en riktigt skön sommar!

Grekítsko kolompírengi seláta

Gadó trubúl 8 ženénge

1 kg Ciné, (akaná so barilé) kolompíra
500 gr Haricovertes

O sóso (dressing)

2 st Lolé Chilipiperči
1 dl Oliviáko vulój
1 kotór Sír
1 drez Patréngei pezília
1 roj Lolí moljeski šut
Lon thai pipéri

Ker gadeá

Šin le kolompíra pe maškár thai čiráv le.
Muk te šutión.
Čirav le Haricovertes ande duj minutsi.

Ker gadeá le šutésa

Rande thai ličár o sír, šin é perzília, rande le pipérči katár le semíntsi thai šin le pipérči ande sané lunži felí, šor sa andré ando o vulój thai o šut, hamisár sa andé jekh čaró.
Šor andre le haricovertes thai muk te bešel gi pon čirón le kolompíra. Akaná šor oprál o šut pe le kolompíra 5 minutsi maj anglál det sar thos é seláta pe e skafedi, te na kalón le kolompíra anda é šut.
É seláta sar xalpe vi tató sar šudró masésa, pekló pe é grillía.

Xan pe satimása, thai te avel tumaró miláj Baxtaló!

Avsändare

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

B**Porto
Betalt**

Information från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)

Vi behöver din hjälp!

DO arbetar för att etnisk och religiös diskriminering inte ska förekomma i samhället. För att vi ska arbeta effektivt behöver vi veta mer om de uttryck som diskriminering kan ta sig.

75% av de romer som anmäler diskriminering till DO är kvinnor. Många fler kvinnor blir kränkta utan att anmäla det.

Är du romsk kvinna? Har du blivit utsatt för diskriminering? Dela med dig av din erfarenhet till DO!

Vi behöver veta mer om

- i vilka situationer romska kvinnor blir diskriminerade
- var det händer
- hur diskrimineringen går till
- vem det är som diskriminerar.

Kontakta DO:s handläggare Heidi Pikkarainen och dela med dig av dina erfarenheter. Du behöver inte anmäla händelsen om du inte vill.

Heidi Pikkarainen nås på DO via tel: 08-508 887 56 eller via e-post: heidi.pikkarainen@do.se. Du kan även boka in ett besök om du föredrar att berätta om dina erfarenheter ansikte mot ansikte.

Har du frågor om diskriminering?

Ring DO:s telefonrådgivning som nås via växeln, tel: 08-508 887 00. Under sommaren har telefonrådgivningen öppet måndag - torsdag, kl. 9 - 12.

Mer information om DO och vad vi kan hjälpa till med finns på vår webbplats: www.do.se